

IZVRŠILNI NASLOVI DELOVNIH SODIŠČ

VESNA RIJAVEC

Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor, Slovenija
vesna.rijavec@um.si

To poglavje v monografiji najprej obravnava nastanek in vrste izvršilnih naslovov delovnih sodišč. Osrednji poudarek pa je na izrekih sodb za denarne terjatve v individualnih delovnih sporih in njihovem uveljavljanju v izvršbi pod pogojem, da so zadostno določeni in primerni za izvršbo. Avtorica se opira na sedaj poenoteno sodno prakso Vrhovnega sodišča RS glede vsebine izrekov in prakso, po kateri se pravilno zahteva in prisodi bruto znesek iz naslova plače oz. drugih obdavčljivih prejemkov, medtem ko je obračun in odvod davkov ter prispevkov javnopravna obveznost delodajalca po ZDavP-2, kar pa ne spada v vsebino izreka sodbe. Obveznost plačila davkov in prispevkov prav tako ni predmet odločanja v izvršbi. V primerih delodajalčevega izmikanja vsakršni izpolnitvi, ko niti v izvršbi sam ne obračuna in odvede davkov in prispevkov, se v izvršbi po načelu formalne legalitete celotni bruto znesek izterja v korist delavca-upnika. Kljub temu pa delodajalčeva javna obveznost ne ugasne in jo davčni organ od njega lahko prisilno izterja, s čemer delodajalec zgolj pridobi obogatitveni zahtevek do delavca.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.pf.2.2026.6](https://doi.org/10.18690/um.pf.2.2026.6)

ISBN

978-961-299-182-1

Ključne besede:

delovna in socialna
sodišča,
izvršljivost sodb,
dajatveni izrek,
bruto znesek,
neto znesek,
javnopravne dajatve,
kolektivne tožbe,
socialni spor

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.2.2026.6](https://doi.org/10.18690/um.pf.2.2026.6)

ISBN
978-961-299-182-1

Keywords:

labour and social courts,
enforceability of
judgements,
performance operative part,
gross amounts,
net amounts,
public-law charges,
collective actions,
social disputes

ENFORCEMENT TITLES OF LABOUR COURTS

VESNA RIJAVEC

University of Maribor, Faculty of Law, Maribor, Slovenia
vesna.rjavec@um.si

This chapter first examines enforcement titles issued by labour courts, focusing on rulings for monetary claims in individual labour disputes and on their enforcement. Regarding the content of the operative part of a judgement, the author relies on the settled case law of the Supreme Court of the Republic of Slovenia, which dictates that courts award gross amounts. The calculation and deduction of taxes and contributions are considered public-law obligations of the employer under the Tax Law and do not fall within the scope of the judgement's operative part because the court is not entitled to decide on taxes. When the employer avoids these duties in enforcement proceedings, the full gross amount must therefore be collected for the benefit of the employee. However, the employer's public liability for taxes is not extinguished by the payment of the entire amount to the employee. If tax authorities subsequently enforce collection, the employer may pursue an unjust enrichment claim against the worker to recover the overpayment.

University of Maribor Press

1 Uvod

V Ustavi Republike Slovenije¹ (Ustava RS) je zagotovljeno sodno varstvo pred sodišči, ustanovljenimi z zakonom (23. člen Ustave RS). Tako so bila z Zakonom o delovnih in socialnih sodiščih² (ZDSS-1) poleg sodišč splošne pristojnosti ustanovljena tudi posebna delovna in socialna sodišča. Ta sodišča so pristojna za odločanje v individualnih in kolektivnih delovnih sporih in v socialnih sporih (2. člen ZDSS-1).

Sodni postopki na delovnih in socialnih sodiščih obravnavajo nekatere najbolj občutljive in ključne vidike življenja posameznikov – od delovnih sporov (npr. zaradi odpovedi delovnega razmerja ali neizplačanih osebnih prejemkov) do socialnih zadev (glede invalidnine, pokojnine in drugih socialnih pravic). Socialno sodišče je pristojno za odločanje v sporih na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja za dolgotrajno oskrbo, starševskega varstva in družinskih prejemkov, socialnih prejemkov in v drugih socialnih sporih, za katere tako določa zakon (7. člen ZDSS-1). V socialnih sporih sodišče presoja pravilnost in zakonitost izpodbijanih upravnih aktov (npr. odločb Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje). Sodbe, ki vsebujejo dajatveni izrek, so tudi izvršljive.

Na splošno velja, da je hitra in učinkovita uresničitev pravic, določenih v izvršilnih naslovih delovnih in socialnih sodišč, bistvenega pomena za pravično rešitev spora. Narava delovnih sporov kot specializiranih civilnih sporov narekuje pravila postopka prilagojena specifični naravi in poudarku teh posebnih sporov, zlasti varovanju socialne funkcije prava in šibkejše stranke. Temeljni pravni institut, ki pa sodno odločbo tudi v teh sporih preoblikuje iz gole deklaracije pravice v konkretno obveznost, ki jo je mogoče uveljaviti tudi s prisilo, je izvršljivost, kar je zakonski učinek izvršilnega naslova, kot to določa 17. člen Zakona o izvršbi in zavarovanju³ (ZIZ).

¹ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a.

² Uradni list RS, št. 2/04, 10/04 – popr., 45/08 – ZArbit, 45/08 – ZPP-D, 47/10 – odl. US, 43/12 – odl. US, 10/17 – ZPP-E in 196/21 – ZDOsk.

³ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US, 66/19 – ZDavP-2M, 23/20 – SPZ-B, 36/21, 81/22 – odl. US, 81/22 – odl. US in 100/25 – ZS-1.

Ureditev delovnih sporov je kompleksna in temelji na prepletu procesnih in tudi materialnih določb več zakonskih aktov. Primarna vira sta Zakon o delovnih razmerjih⁴ (ZDR-1) in ZDSS-1, dopolnjuje pa ju subsidiarna uporaba splošnih procesnih pravil. Poleg zakonske ureditve imajo pomembno vlogo tudi kolektivne pogodbe, ki lahko podrobneje urejajo postopke mirnega reševanja sporov. Kolektivna dogovarjanja pogosto predvidevajo postopke arbitraže ali mediacije, ki služijo kot alternativni mehanizmi za razbremenitev sodnega sistema in hitrejšo razrešitev konfliktov v delovnem okolju.

ZDR-1 je sicer temeljni materialni predpis, vendar ne določa le vsebine pravic in obveznosti strank, temveč v 200. členu vzpostavlja tudi ključne procesne predpostavke za sodno varstvo. Institut predhodnega uveljavljanja varstva pravic pri delodajalcu predstavlja nujno stopnjo v postopku, razen v primerih denarnih terjatev, kjer je dopustna neposredna sodna pot. Posebno procesno težo imajo prekluzivni roki (npr. 30-dnevni rok za uveljavljanje varstva pred pristojnim sodiščem), katerih zamuda vodi v izgubo možnosti za vsebinsko obravnavo zahtevka.

Posebnosti na tem področju so številne in jih v tem poglavju ni mogoče vseh zajeti. Celo upoštevanje vseh izvršilnih naslovov na področju ZDSS-1 bi presegalo omejen obseg tega poglavja. Namen tega poglavja je zato, poleg umestitve sodb delovnega sodišča v sistem izvršilnih naslovov, preučiti raziskovalno vprašanje, kako zadostno določiti izrek izvršilnega naslova, kar je problematično predvsem pri izvršilnih naslovih iz individualnih delovnih sporov. Glede oblikovanja tovrstnih tožbenih zahtevkov in nato sodbenih izrekov namreč v praksi obstajajo različna stališča.

Kljub temu je smiselno začeti s predstavitvijo pojma in vrst izvršilnih naslovov, vključno s postopkom za njihov nastanek. Tudi za sodbe delovnih sodišč o denarnih terjatvah namreč veljajo splošna postopkovna pravila, prilagojena naravi delovnega spora in jih je treba umestiti v splošen sistem. Za uvodom tako drugi razdelek tega poglavja obravnava poglavitna procesna pravila postopka pred delovnimi sodišči, tretji razdelek individualne delovne spore, četrti pa kolektivne delovne spore. Peti razdelek je namenjen analizi odločb, ki so izvršilni naslov, šesti sodnim poravnavam in sedmi izvršljivosti odločb. Osmi razdelek obravnava spremembe izrekov sodb in

⁴ Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPĐVE, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1, 114/23, 136/23 – ZIUZDS in 70/25 – ZUTD-I.

smeri večje določenosti izvršilnega naslova, s čimer se v izvršbi izboljšuje tudi položaj upnika. Deveti razdelek je namenjen sodbam v socialnih sporih z namenom razmejitve do delovnih sodišč, v zadnjem razdelku pa so strnjene zaključne misli.

2 Poglavitne značilnosti postopka pred delovnimi sodišči

Medtem ko ZDR-1 opredeljuje vsebino spora, ZDSS-1 določa stvarno in krajevno pristojnost specializiranih sodišč. Na prvi stopnji delujejo štiri sodišča: tri delovna sodišča v Celju, Kopru in Mariboru, v Ljubljani pa je ustanovljeno Delovno in socialno sodišče, kjer je tudi Višje delovno in socialno sodišče druge stopnje. Postopkovni del zakona je dalje razdeljen na več poglavij. Na začetku so določbe, ki so skupne vsem sporom, sledijo določbe, ki urejajo postopek v individualnih delovnih in socialnih sporih (skupne in posebne), na koncu pa so še določbe, ki urejajo postopek v kolektivnih delovnih sporih. V 5. členu ZDSS-1 taksativno našteva primere, ki štejejo za individualne delovne spore, hkrati pa uvaja določene procesne odklone od splošnih pravil civilnega postopka. Ti vključujejo načelo hitrosti postopka in specifično sestavo sodišča, kjer v senatih poleg poklicnih sodnikov sodelujejo tudi sodniki porotniki, kar zagotavlja element laičnega sodstva in poznavanje praktičnih vidikov delovnih procesov.

Če ni s tem zakonom določeno drugače, se v delovnih in socialnih sporih uporabljajo določbe Zakona o pravnem postopku⁵ (ZPP). To vključuje splošna pravila o pisanju vlog, vročanju, dokaznem postopku in izdaji sodnih odločb. Tudi temeljna načela v delovnih sporih veljajo kot v pravnem postopku in sodišče po načelu dispozitivnosti sodi v mejah postavljenih zahtevkov.

3 Individualni delovni spori

V individualnih delovnih sporih velja izpostaviti predvsem naslednje določbe ZDSS-1. Prvi sklop določb je namenjen zlasti pospešitvi postopka: osemdnevni izpolnitveni rok, krajši roki za izdajo začasnih odredb, možnost odločitve brez glavne obravnave. Drugi sklop določb je namenjen varstvu delavca oz. zavarovanca kot šibkejše stranke v sporu: izključitev dogovora o krajevni pristojnosti, manj

⁵ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

zahtevni pogoji za zastopanje, pomoč sodišča pri popravi nepopolnih oz. nerazumljivih vlog, odstop od obligatornosti postavitve tožbenega zahtevka, nevezanost sodišča na postavljen tožbeni zahtevek, posebna ureditev stroškov in izdajanje začasnih odredb tudi po uradni dolžnosti. V določenih situacijah se dejansko gleda na vsebino (namen) in ne le na dobesedni zapis zahtevka. Če delavec zahteva ugotovitev nezakovitosti odpovedi, lahko sodišče ugotovi, da delovno razmerje še traja, tudi če to ni bilo eksplicitno zapisano v vsaki vrstici zahtevka. Pri prisoji nadomestil plač mora sodišče upoštevati bruto zneske in prispevke, tudi če delavec zahtevka ni postavil popolno po računovodskih pravilih. Kljub večji prožnosti pa sodišče ne more postati »zastopnik« delavca. Ne sme odločati o nečem, česar delavec sploh ni uveljavljal (npr. če delavec toži le za regres, mu sodišče ne more prisoditi še neizplačanih nadur). Načelo materialnega procesnega vodstva (285. člen ZPP) pa v delovnih sporih zavezuje sodnika, da stranki postavlja vprašanja in jo spodbuja, da dopolni pomanjkljive navedbe, s čimer se v praksi doseže učinek, da je končna sodba pravična, četudi prvotni zahtevek ni bil popoln.⁶ Če sodišče po izvedbi vseh dokazov, ki so jih predlagale stranke, ne more ugotoviti dejstev, ki so pomembna za odločitev, lahko izvede dokaze tudi po uradni dolžnosti (34. člen ZDSS-1).

4 Kolektivni delovni spori

Kolektivni delovni spori so po ZDSS-1 spori med kolektivnimi subjekti, torej med sindikatom in združenjem delodajalcev ali delodajalcem o pravicah in obveznostih, ki zadevajo kolektivna razmerja med delavci in delodajalci.⁷

Postopek v kolektivnih delovnih sporih še v večji meri odstopa od pravil ZPP in se v določenih točkah že približuje nepravdnemu postopku. Posebnosti so predvsem v tem, da se postopek začne na predlog in da je uveljavljena formalno-materialna koncepcija strank (udeležencev) v teh postopkih (45. člen ZDSS-1). V teh sporih je poravnalni narok obligatoren, pravna sredstva lahko vlagajo tudi tisti udeleženci, ki niso sodelovali v postopku na prvi stopnji, obnova postopka je izključena.⁸

⁶ Cvetko, Galič, Kralj, Novak, 2005, str. 184–186.

⁷ Novak, 2004, str. 326.

⁸ Cvetko, Galič, Kralj, Novak, 2005, str. 229.

V določenih primerih za delovne spore velja tudi Zakon o kolektivnih pogodbah⁹ (ZKolP), ki opredeljuje pojem kolektivne pogodbe in kakšne pravice daje. Kadar pride do spora glede veljavnosti razlage ali izvajanja kolektivne pogodbe po ZKolP, se ta spor rešuje kot kolektivni delovni spor po določbah ZDSS-1.

Tudi sodbe v kolektivnih sporih so ugotovitvene, oblikovalne in dajatvene. Dajatveni izrek sodbe pa lahko vsebuje naložitev sprejema ali izdaje novega akta, naložitev izpolnitve drugemu udeležencu. Izvršbo lahko predlaga vsak, ki mu je bila z določbo priznana kakšna pravica. Izvršitev lahko zahteva tudi oseba, organ ali organizacija, ki ni bila stranka kolektivnega delovnega spora. V takem primeru mora upnik v izvršilnem postopku dokazati, da mu je bila s sodbo delovnega sodišča priznana določena pravica.¹⁰

5 Odločba, ki je izvršilni naslov

5.1 Splošno

Pojem izvršilnega naslova je vezan na pojem sodne odločbe, ki ga na splošno ureja ZPP, kar velja tudi za postopke pred delovnimi in socialnimi sodišči. Odločba je najširši izraz za rezultat odločanja v sodnih in tudi drugih postopkih. Je pravni akt o posamezni zadevi pravne narave.¹¹ To je posamični akt v sodnih postopkih, ki ga izda sodišče, ustanovljeno po ustavi in zakonu. Zato pri njegovih sodbah v čezmejni izvršbi v drugih članicah Evropske Unije (EU) ne more biti pomislekov, da gre za sodno odločbo, saj delovno in socialno sodišče spada v sistem državnih sodišč. V sistemu priznanja in izvršitve tuje sodne odločbe v drugi državi članici EU se namreč upoštevajo le odločbe sodišč in organov, ki se po avtonomni razlagi uredb EU štejejo za sodišča.

ZPP pozna v civilnih postopkih dve vrsti sodnih odločb. To sta sodba in sklep (128. člen ZPP). Sodne odločbe so lahko procesne ali materialnopravne narave, odvisno od tega, ali so rezultat uporabe procesnih ali materialnopravnih pravil. Kadar sodišče

⁹ Uradni list RS, št. 43/06 in 45/08 – ZArbit.

¹⁰ Več o tem gl. Cvetko, Galič, Kralj, Novak, 2005, str. 256 in 257.

¹¹ Fran, Slovar slovenskega knjižnega jezika, <https://fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/3570764/odlocba?View=1&Query=odlo%C4%8Dba> (obiskano: 20. 9. 2024).

ne odloči s sodbo, odloči s sklepom (tretji odstavek 128. člena ZPP). Odločba je po obliki sklep ne glede na to, ali se imenuje nalog ali odredba.¹²

5.2 Pojem sodbe

Dajatvena sodba kot rezultat sodnega postopka v vseh delovnih sporih je izvršilni naslov. S sodbo sodišče odloči o utemeljenosti tožbenega zahtevka (prvi odstavek 310. člena ZPP). Smisel pravice do sodnega varstva je zagotovilo, da sodišče (v razumnem času) vsebinsko (meritorno) odloči v zadevi, ki mu je predložena v odločitev.¹³ Pravica do sodnega varstva ne pomeni le pravice do postopka in sodne odločitve, temveč pravico do meritorne (vsebinske) odločitve.¹⁴

Sodbe je mogoče razvrstiti po različnih kriterijih glede na:

- obseg sojenja (sodbe, izrečene po izvedenem dokaznem postopku z uporabo materialnega prava, in sodbe na podlagi dispozicije strank; to so zamudne sodbe, sodbe na podlagi odpovedi tožbenemu zahtevku ali na podlagi stanja v spisu);¹⁵
- stopnjo sodišča (npr. sodbe višjih ali nižjih sodišč; sodba višjega sodišča, ki spremeni sodbo sodišča prve stopnje vsebuje dajatveni izrek, ki je izvršljiv);
- vrsto postopka (npr. sodbe v delovnem sporu);
- število strank (individualni ali kolektivni delovni spori);
- izvor (domače in tuje sodbe; tuje sodne odločbe za sprejem v domač pravni red morajo izpolniti pogoje za priznanje in izvršitev);
- vsebino izrečenega sodnega varstva (npr. dajatvene, konstitutivne ali ugotovitvene sodbe; izvršljive so samo dajatvene sodbe);
- obseg upoštevanja tožbe (delna, vmesna, končna; vmesna sodba ni izvršljiva);
- materialnopravno naravo zahtevka (npr. delovne, socialne sodbe).¹⁶

¹² Pri sklepih terminologija ZPP ni popolnoma enotna, saj se poleg izraza »sklep« oz. sintagme »odredi s sklepom« uporablja tudi beseda »odredi« (gl. npr. 206., 241. in 290. člen ZPP). Zaslediti pa je tudi na izraz »vabilo« (113. člen ZPP). Vse to v ničemer ne vpliva na kvaliteto sklepa. Slovensko civilno procesno pravo ne pozna delitve po kriteriju oblike sodne odločbe na sodbe, sklepe in odredbe. O vseh vprašanih postopka se odloča s sklepi (Betteto v Ude in Galič (ur.), 2010, str. 528).

¹³ Galič v Šturm (ur.), 2011.

¹⁴ Odločbi USRS Up-2229/08, ECLI:SI:USRS:2009:Up.2229.08, in Up-2635/07, ECLI:SI:USRS:2008:Up.2635.07.

¹⁵ Sodba ni vedno pravna posledica uporabe materialnega prava, saj njeno izdajo pogosto pogojujejo postopkovni predpisi (npr. predpisi izvršilnega ali stečajnega prava). Prav tako po slovenskem civilnem procesnem pravu ni nujno, da bi procesno gradivo za sodbo vedno prispevali obe pravdni stranki v kontradiktornem postopku na glavni obravnavi (Betteto v Ude in Galič (ur.) 2010, str. 527).

¹⁶ Tovrstna kategorizacija je znana tudi drugje v svetu. Prim. za EU pri Rijavec v Rijavec, Kennett, Keresteš, Ivanc (ur.), 2024, str. 32 in nasl.

5.3 Sestavine sodbe

Poleg formalnih podatkov o sodišču, strankah in njihovih zastopnikih mora sodba predvsem vsebovati odločitev o tožbenem zahtevku (sodbo) in razloge za odločitev ter na koncu pravni pouk o pritožbi.

5.3.1 Uvodni del sodbe

Vsaka sodba mora vsebovati uradne podatke o sodišču, strankah in njihovih zastopnikih, o predmetu postopka in datum zadnje obravnave in izdaje sodbe (drugi odstavek 182. člena ZPP). Če je za ugotovitev stvarne pristoynosti in v drugih primerih odločilna sporna vrednost, se navede tudi ta znesek (prvi odstavek 39. člena ZPP). Navedba sporne vrednosti v uvodu spada v kompetenčno dejansko stanje in ne vpliva na višino oz. obseg terjatve, ker se ta izvršuje tako, kot je določena v izreku.

5.3.2 Izrek

Sodišče v izreku izvršljive sodbe nalaga izpolnitev obveznosti, ki jo je zahteval tožnik z dajatvenim zahtevkom. Pravnomočen in zavezujoč postane le izrek.

5.3.2.1 Objektivna določenost

Izrek sodbe naj bi načeloma vseboval odločitev o tožbenem zahtevku (petitumu), naj gre za enega ali več zahtevkov, ter morebitno nasprotno tožbo in odločitev o ugovoru v pobotu (tretji odstavek 324. člena ZPP).

Sodba, s katero se tožbenemu zahtevku ugoti, po vsebini v celoti ustreza tožbenemu zahtevku tožeče stranke.¹⁷ Če je tožbeni zahtevek zavrnjen, mora biti za namene določitve točnega obsega pravnomočnosti v izreku jasno navedeno, kaj točno je bilo zavrnjeno.

Združevanje zahtevkov oz. objektivna kumulacija pomeni uveljavljanje več tožbenih zahtevkov v eni tožbi (182. člen ZPP). V sodbi jo sodišče upošteva v uvodu sodbe pri navedbi spora in sporne vrednosti, v izreku in v obrazložitvi. Kumulacije je več

¹⁷ Rechberger in Simotta, 2009, str. 214–215.

vrst, odvisno od tega, ali zahtevki temeljijo na isti ali le na istovrstni dejanski in pravni podlagi.

Pri eventualni kumulaciji (tretji odstavek 182. člena ZPP) sodišče o podrednem zahtevku odloči le, če glavni zahtevek zavrne. V nasprotnem primeru o podrednem zahtevku ne odloča.

Poimenovanje alternativna kumulacija se v civilnem procesnem pravu uporablja prav za določen pravni položaj in ni sinonim za eventualno kumulacijo. Alternativna kumulacija je mogoča takrat, ko v zahtevku tožnik tožencu daje izbiro, da izpolni eno ali drugo obveznost, ker tako izhaja iz njunega predhodnega materialnega razmerja, torej da ima dolžnik oz. toženec izbiro. Alternativna kumulacija tožbenih zahtevkov je tako v pravi dovoljena le tedaj, kadar je temelj tožbenega zahtevka alternativna obligacija materialnega prava.¹⁸ Kadar je dolžnik odgovoren glede dveh obveznosti (*duae res in obligatione una in solutione* – obveznost, pri kateri mora dolžnik izpolniti eno ali drugo), ima možnost izbire, če ni drugače dogovorjeno, kot to določa 384. člen Obligacijskega zakonika¹⁹ (OZ). V takem primeru mora upnik v tožbi zahtevati obe stvari (eno ali drugo). Sodba dolžniku naloži izpolnitev obeh stvari, vendar alternativno, da je dolžan le eno stvar, katero bo izbral, pa se odloči v izvršbi. Drugače je, če ima po materialnem pravu možnost izbire upnik, saj jo običajno uveljavi takoj v tožbi in zahteva le eno stvar. Lahko pa toži tudi alternativno (vtožuje obe stvari in ohrani svojo končno izbiro za fazo izvršbe).

V primeru alternativnega upravičenja iz 312. člena ZPP (*facultas alternativa*, *una res in obligatione, duae in solutione*) tožnik šele v svoji tožbi ponudi, da je pripravljen sprejeti alternativno izpolnitev, čeprav med strankama to ni bilo dogovorjeno. Če sodišče zahtevku ugodi, izreče, da toženi stranki ni treba izpolniti prve dajatve, če izpolni drugo. Upnik v izvršbi lahko zahteva od dolžnika samo prvotni predmet obveznosti, dolžnik pa se lahko odloči, da bo svojo obveznost izpolnil s ponujenim drugim predmetom. Bistvo *facultas alternativa* je v obstoju različnih možnosti izpolnitve enega zahtevka, zato ni objektivne kumulacije zahtevkov. To pomeni, da tožnik zoper toženca uveljavlja en sam zahtevek, pri tem pa tožencu ponudi možnost, da mu ni treba izpolniti obveznosti iz zahtevka, če izpolni drugo dajatev,

¹⁸ Galič v Ude in Galič (red), 2010, str. 126, enako Juhart, 1961, str. 272 in Ude, 2002, str. 219 ter Triva, 1972, str. 338.

¹⁹ Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

ki mu je ponujena kot nadomestna izpolnitev (*datio in solutum*).²⁰ Pri procesnem nadomestnem upravičenju tožnik torej ponudi tožencu, da se lahko otrese svoje obveznosti, ki mu bo naložena s sodbo, če izpolni drugo obveznost, za katero ni nujno, da je denarna. Ta druga obveznost ne pomeni tožbenega zahtevka, o njej sodišče ne odloča in ne razsodi, marveč jo le sprejme v sodbeni izrek. Navzlic slednjemu nima narave sodne odločbe.²¹

Sodišče odloča o terjatvah, ki so zapadle do konca glavne obravnave. Tožencu sme naložiti, naj opravi določeno dajatev le, če je zapadla do konca glavne obravnave (311. člen ZPP). S sodbo naložena terjatev tako ne more biti pogojna, ker visečnost pogoja preprečuje zapadlost terjatve. Izjeme so prežिवninski zahtevki in zahtevki za odškodnino za izgubljeno preživnino ter dosojene dosmrtnne rente. V teh primerih ni relevanten pogoj, od katerega bi bila odvisna izvršljivost, in sodišče, ki je izdalo odločbo, potrdi izvršljivost, čeprav rok za prostovoljno izpolnitev še ni potekel. Za te periodične obveznosti, ki zapadejo v določenih časovnih presledkih v roku enega leta od dneva vložitve predloga, je nato dovoljena predčasna izvršba dolžnikove terjatve, čeprav še ni zapadla.

5.3.2.2 Subjektivna določenost

Tudi v delovnem sporu si stojita nasproti dve stranki, ki morata biti v tožbi natančno in individualno opredeljeni, pravdni postopek zoper neznano stranko namreč ni mogoč.

Izrek sodbe upošteva stranke, ki so v postopku sodelovale in ki zajemajo subjektivne meje pravnomočnosti. Na vsaki strani lahko sodeluje več oseb. Združevanje strank (»sosporništvo«) je običajno navedeno v uvodu sodbe, morebitni naknadni sosporniki so navedeni skupaj s prvotnimi strankami v sporu (191. člen in nasl. ZPP). V izreku sodišče odloči glede na vrsto sosporništva o njihovem skupnem ali o njihovih posameznih zahtevkih.

V kolektivnih delovnih sporih ni uporabljen izraz stranka, temveč udeleženec, ki je oseba, organ ali združenje, ki je vložil predlog (predlagatelj postopka) ter oseba, organ ali združenje, proti kateremu je predlog vložen (nasprotni udeleženec).

²⁰ VSRS sodba II Ips 790/2007, ECLI:SI:VSRS:2010:II.IPS.790.2007.

²¹ VSRS sodba II Ips 73/98, ECLI:SI:VSRS:1999:II.IPS.73.98.

Udeleženci so tudi osebe, organi ali združenja, ki so nosilci pravic in obveznosti v razmerju, o katerem se odloča, pod pogoji, ki jih določa ZDSS-1. Udeleženci so tudi osebe, organi in združenja, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka (45. člen ZDSS-1).

Subjektivne meje pravnomočnosti se v določenih primerih raztezajo na tretje osebe, ki v izreku niso navedene. Sodba veže tudi pravne naslednike. Če je do nasledstva prišlo po trenutku, ki presega časovne meje pravnomočnosti, se nasledstvo v izvršilnem postopku dokazuje z javno listino ali s sodbo (24. člen ZIZ). Pravno nasledstvo je lahko posamično (singularno) ali vesoljno (univerzalno). Posamično nasledstvo zajema pridobitev posamezne pravice in običajno temelji na pravnem poslu med prednikom in naslednikom. V nobenem primeru se izvršba ne more opraviti proti osebi, ki ni navedena v izvršilnem naslovu in ni njen pravni naslednik.

5.3.2.3 Paricijski rok

Sestavni del izreka je tudi navedba roka, v katerem mora biti obveznost izpolnjena (paricijski rok). Če ta element manjka, ga sodišče določi v sklepu o dovolitvi izvršbe (drugi odstavek 21. člena ZIZ).

5.3.3 Obrazložitev sodbe

Namen obrazložitve sodbe je stranki omogočiti, da se seznani z razlogi odločitve (kar je sestavni del poštenega postopka). Šele iz obrazložitve je razvidno, ali je sodišče zagotovilo pošteno sojenje. Le izčrpna obrazložitev zagotavlja stranki vsebinsko učinkovito pravico do pravnega sredstva in je nujen element enotne sodne prakse (ta je v Sloveniji tudi ustavno varovana z 22. členom Ustave RS), hkrati pa omogoča razvoj prava. Zahteva po obrazložitvi se razlikuje glede na vrsto odločitve. Le v primerih, ki jih določa zakon, odločitve ne potrebujejo obrazložitve. Po drugi strani lahko zaradi predolge in nepregledne obrazložitve pride do odmika od njenega namena. Zato sta pomembna dobra struktura in jasen slog pisanja, ki sta usmerjena le v pojasnjevanje v tem postopku relevantnih vprašanj.²²

²² Več o tem Pavčnik, 2015, str. 143.

Obrazložitev sodbe za izvršilni postopek ni odločilna, saj pravno močen postane izrek. Kljub temu je pri sodbah o nedenarnih terjatvah obrazložitev izvršilnemu sodišču lahko v pomoč. V primerjalnem pravu je v nekaterih pravnih sistemih (zlasti v francoskem in belgijskem) razmejitev manj stroga. Čeprav je tam učinek *res judicata* načeloma omejen na izrek, pravno močnost pridobijo tudi *motifs décisifs*, tj. deli obrazložitve, ki so potrebna podpora izreku.²³

5.4 Pojem sklepa

Sodišče v delovnih sporih ne odloča z meritornimi sklepi. Plačilni nalog se izdaja po določbah ZIZ, pri čemer obračun plač šteje kot verodostojna listina, kar šele omogoča, da se sproži digitalizirani postopek izvršbe na podlagi verodostojne listine po ZIZ. Plačilni nalog se lahko izda tudi po pravilih ZPP. S sklepom se, kot na splošno v civilnih postopkih, odloča o procesnih vprašanjih (npr. o dopustnosti postopka). Sklep je oblika odločbe ne glede na to, ali se imenuje nalog ali odredba. S sklepom na primer sodišče zaradi disciplinske kršitve udeležencu naloži denarno kazen.

5.5 Procesni sklepi, ki so izvršilni naslov

5.5.1 Sklep o stroških postopka

Sklep o stroških postopka ima naravo odločitve o stranski terjatvi, vendar je hkrati tudi procesna odločitev. Čeprav se o stroških odloči v sodbi, se po izrecni določbi petega odstavka 128. člena ZPP odločitev šteje za sklep.

Odločanje o stroških po četrtem odstavku 163. člena ZPP poteka v dveh fazah. Sodišče v končni odločbi odloči o stroških postopka zgolj po podlagi, o njihovi višini pa s posebnim sklepom po pravno močnosti odločbe. Slednji pomeni zgolj odmero stroškov oz. njihov končni izračun. Ne pomeni samostojnega izvršilnega naslova, ampak je izvršilni naslov za izterjavo stroškovne obveznosti vezan na odločitev o podlagi stroškovne obveznosti v odločbi o glavni stvari. Zato mora sodišče izrek posebnega sklepa o višini stroškov oblikovati tako, da ne pomeni samostojnega izvršilnega naslova.²⁴

²³ Rijavec v Rijavec, Kennett, Keresteš, Ivanc (ur.), 2024, str. 26.

²⁴ VSRS dopolnilni sklep II Ips 52/2022, ECLI:SI:VSRS:2023:II.IPS.52.2022.COR.

5.5.2 Disciplinski sklepi

Odločitve ob nespoštovanju sodišča, na primer o denarnih kaznih, izrečenih pričam, izvedencem in drugim udeležencem zaradi disciplinske kršitve na naroku v kateremkoli sodnem postopku, so izvršilni naslovi za civilno izvršbo.

Denarne kazni zaradi nespoštovanja sodišča kot sredstvo za uveljavljanje sodnih odredb ali uveljavljanje procesne učinkovitosti izpolnjujejo dva vidika, saj so hkrati izvršilni naslov in podlaga za dovolitev izvršbe.

5.5.3 Sklepi za predložitev listine

Če mora listine, pomembne za postopek, izročiti ali dovoliti vpogled vanje nekdo tretji, sme sodišče v dokaznem postopku izdati sklep o izročitvi listin, ki se izvrši po uradni dolžnosti (228. člen ZPP). Ta odločba je pravnomočna in izvršljiva. Drugače velja za stranke, če je stranka tista, ki mora razkriti listine. Sklep o naložitvi razkritja ni izvršilni naslov, temveč sodišče pri odločanju o dejanskem stanju presoja okoliščino, da stranka noče izvršiti odredbe sodišča.

5.6 Sklepi o dopustnosti in vodenju postopka

Sklepi, s katerimi sodišče odloča o izpolnjevanju procesnih predpostavk za dopustnost postopka (npr. sklepi o pristojnosti), niso izvršilni naslov. Prav tako to niso sklepi o vodenju postopka, kakršni so na primer dokazni sklepi, določitev datuma obravnave, dopustitev stranske intervencije ipd.

6 Sodna poravnava

Med izvršilnimi naslovi je treba omeniti tudi sodno poravnavo, ki je v postopkih pred delovnim sodiščem izjemno pomemben institut, saj zakonodaja (ZDSS-1) sodnika zavezuje, da ves čas postopka teži k mirni rešitvi spora. Stranki se ne moreta poravnati o pravicah, s katerimi ne moreta prosto razpolagati. Tako se na primer delavec ne more odpovedati minimalni plači in ne more se vnaprej odpovedati pravici do regresa ali odmora. Sodišče tudi sicer ne bo dopustilo poravnave, ki bi bila v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralo. Sodna poravnava je s sklenitvijo pravnomočna, izvršljiva pa postane z zapadlostjo terjatve, o kateri je poravnava sklenjena (20. člen ZIZ).

7 Izvršljivost odločb

7.1 Splošno

Dajtvene odločbe delovnih sodišč so izvršilni naslov v civilni izvršbi, če so pravnomočne in če je potekel rok za prostovoljno izpolnitev obveznosti (19. člen ZIZ). Tudi v delovnih sporih velja načelo formalne legalitete in izvršilni sodnik ne sme posegati v izvršilni naslov, temveč izvršuje terjatev, kot je v izvršilnem naslovu določena. Z vidika primernosti za izvršbo (21. člen ZIZ) je terjatev zadostno ugotovljena, če so v odločbi navedeni upnik in dolžnik ter predmet, vrsta, obseg in čas izpolnitve obveznosti.

Izjemo ZIZ določa le pri izvršbi za vrnitev delavca na delo. Izvršilni sodnik ima namreč po 233. členu ZIZ pri tej vrsti izvršbe na predlog delavca pristojnost meritorno odločiti tudi o nadomestilu plač. Pri tem ne gre za dopolnitev pomanjkljivega izvršilnega naslova, temveč za nov izvršilni naslov, ki ga izda sodišče v izvršilnem postopku. Plače se zahtevajo naknadno in niso zajete v izvršilnem naslovu. V takem primeru se izvaja dokazni postopek pred izvršilnim sodnikom, podobno kot pri nasprotni izvršbi, kjer gre prav tako za skrajšani pravdni postopek v okviru izvršbe.

7.2 Denarni zahtevki

V individualnih delovnih sporih, kjer se rešujejo vprašanja o pravicah, obveznostih in odgovornostih med delavcem in delodajalcem, so zahtevki lahko zelo raznoliki.

Če delodajalec ne izpolnjuje finančnih obveznosti, delavec uveljavlja izplačilo plače in nadomestil (razlike v plači, neizplačane plače, nadomestila za čas bolniške ali dopusta), regres za letni dopust, povračilo stroškov v zvezi z delom (prevoz na delo in prehrana med delom), odpravnino (ob upokojitvi ali ob odpovedi iz poslovnih razlogov/razloga nesposobnosti), dodatke (zahtevki za nadurno delo, nočno delo, delo ob nedeljah in praznikih), odškodnino za neizkoriščen dopust, odškodnino zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, odškodnino zaradi trpinčenja, povračilo nematerialne škode zaradi kršenja dostojanstva ali diskriminacije, odškodnino namesto odpovednega roka, zahtevke glede disciplinske odgovornosti in pravic.

Pri denarnih zahtevkih v delovnih sporih je ključno razlikovati med tistimi, ki štejejo za dohodek iz delovnega razmerja (bruto zneski), in tistimi, ki so po naravi povračila stroškov ali odškodnine (neto zneski).

8 Izreki sodb delovnih sodišč o denarnih zahtevkih z vidika določenosti in primernosti za izvršbo

V novejši sodni praksi je opaziti določene spremembe izrekov sodbe v smeri večje določenosti izvršilnega naslova, s čimer se tako posledično v izvršbi izboljšuje tudi položaj upnika.

Primer spornega izreka v zvezi z denarnimi terjatvami, ki je v novejši sodni praksi delovnih sodišč opuščen, je tudi primer nedoločenega izreka, kot npr. »tožena stranka je za čas od - do dolžna tožeči stranki obračunati razliko v plači med 49. in 51. plačnim razredom ...«. ²⁵ Tak izrek je po stališču Vrhovnega sodišča RS napačen, nedoločen in neizvršljiv. ²⁶

Pomanjkljivost izrekov je tudi, če v tožbenem in sodbenem izreku poleg zneska piše, da gre za plačo, saj se kot denarno terjatev pravilno zahteva le količina denarja, ki ga mora dolжник plačati upniku. Narava obveznosti sledi iz navedb v tožbi in nato sodbi. ²⁷ V delovnih sporih je večkrat problem, kaj tožnik sploh zahteva. Veliko primerov, ki so prišli do Vrhovnega sodišča RS, se je nanašalo na to, da zaradi mešanih in nepreciznih navedb ni bilo jasno, kaj tožnik sploh zahteva: odškodnino za premoženjsko ali nepremoženjsko škodo strank, plačo, nadomestilo plače, denarno povračilo itd. ²⁸ Naravo obveznosti mora razčistiti in ugotoviti sodišče, ki izda izvršilni naslov. Nemogoče je to prepustiti izvršilnemu sodišču. ²⁹ V obrazložitvi sodbe mora pisati, iz katerega konkretnega naslova oz. kaj konkretno je bilo tožniku prisojeno, ker je od narave prisojene terjatve odvisno (to pa urejajo predpisi s področja davkov in prispevkov), ali je prisojeni znesek plačilu davkov in prispevkov sploh zavezan in v kateri višini ali je obojega oproščen.

²⁵ Gl. VDSS sodbo in sklep Pdp 20/2018, ECLI:SI:VDSS:2018:PDP.20.2018.

²⁶ Več gl. Debelak, 2022, str. 332 in nasl.

²⁷ VSRS sodba II Ips 264/2017, ECLI:SI:VSRS:2018:ILIPS.264.2017.

²⁸ VSRS sodba VIII Ips 226/2017, ECLI:SI:VSRS:2018:VIII.IPS.226.2017; VSRS sodba VIII Ips 41/2022, ECLI:SI:VSRS:2023:VIII.IPS.41.2022; VSRS sodba VIII Ips 54/2021, ECLI:SI:VSRS:2022:VIII.IPS.54.2021; VSRS sodba VIII Ips 38/2021, ECLI:SI:VSRS:2022:VIII.IPS.38.2021; VSRS sodba VIII Ips 8/2021, ECLI:SI:VSRS:2022:VIII.IPS.8.2021; VSRS sodba VIII Ips 45/2021, ECLI:SI:VSRS:2022:VIII.IPS.45.2021.

²⁹ Posredno prav take nedoslednosti kažejo, da izvršilnemu sodišču ni mogoče nalagati še ugotavljanje tega, ali je prisojen prejemek sploh obdavčljiv, v kakšni višini itd.

V preteklosti je bilo vprašljivo, kako postaviti pravilen tožbeni zahtevek glede višine terjatve iz naslova dolgovanih plač in drugih osebnih prejemkov delavca iz zaposlitve in sicer, ali v bruto ali neto znesku ali v neto znesku z dodatnim zahtevkom za plačilo davkov in prispevkov in kako tožiti, če je sporna samo razlika med izplačanim zneskom do bruto zneska. Večina zahtevkov za nadomestilo plače in drugih prejemkov za opravljeno delo je namreč vezana na obveznost obračuna in plačila davkov (akontacija dohodnine) ter prispevkov za socialno varnost. To so plača in nadomestilo plače (vsi zahtevki za neizplačane plače ali nadomestila v času nezakonitega prenehanja delovnega razmerja), dodatki k plači (zahtevki za nadure, nočno delo, delo na praznike, terenski dodatek (nad uredbo) in dodatek za delovno dobo) in regres za letni dopust, če presega 100 % povprečne plače.

Vrhovno sodišče RS je poenotilo sodno prakso, da se pravilno toži in prisoja samo bruto znesek prikrajšanja iz naslova plače, od katerega potem delodajalec obračuna in odvede ustrezne davke in prispevke, delavcu pa izplača neto znesek.³⁰ Zadnja odločba Vrhovnega sodišča RS o neto znesku je bila izdana leta 2017 in še to le zato, ker so delavci prejemek za delo v tujini prejeli v neto znesku, davki in prispevki pa so se plačevali po posebnih predpisih. Na ta način so si z zahtevkom za poseben obračun in plačilo davkov in prispevkov (pa še to ni bilo prav) skušali zagotoviti tudi plačilo celotnega neto zneska in ne neto zneska po odvodu davkov in prispevkov.³¹

Po sedanji sodni praksi je nepravilno, če se tožbeni zahtevek glasi na že izračunane neto zneske, kakor tudi, če se glasi na točno navedene bruto zneske in neto zneske hkrati. Delovna sodišča z dajatvenim izrekom odločajo le o obveznosti plačila bruto plače in/ali drugih prejemkov iz delovnega razmerja (ne pa tudi o obveznosti ali celo višini obveznosti plačila davkov in prispevkov).³²

Bruto plačo delavec ugotavlja iz pogodbe o zaposlitvi in iz nadaljnjih dejanskih okoliščin, ki vplivajo na njeno višino. Za javni sektor so lahko plače določene v kolektivnih pogodbah. Zato delavec v tožbi postavi določen tožbeni zahtevek v bruto znesku, ne da bi se ukvarjal z obračunom davkov in prispevkov. Delovna in socialna sodišča ob presoji nato ocenjujejo podlago, na kateri temelji določitev bruto plače. Odločanje o višini bruto zneska je torej odločanje o glavnem vprašanju v

³⁰ Več gl. Debelak, 2022, str. 332 in nasl.

³¹ VSRS sodba VIII Ips 226/2017, ECLI:SI:VSRS:2018:VIII.IPS.226.2017.

³² Gl. ločeno mnenje Kerševana v VSRS sodbi II Ips 39/2021, ECLI:SI:VSRS:2021:II.IPS.39.2021, in VSRS sodbi VIII Ips 68/2019, ECLI:SI:VSRS:2021:VIII.IPS.68.2019.

delovnem sporu. Delovna in socialna sodišča pa ne odločajo neposredno o višini neto plače in se torej ne ukvarjajo z višino javnopravnih obveznosti, ker to spada v pristojnost davčnih organov. Javnopravne obveznosti se izračunajo v času plačila. Obračun in plačevanje davkov in prispevkov ureja Zakon o davčnem postopku³³ (ZdavP-2). Če ta zakon ali drug zakon o obdavčenju določa, da davek za davčnega zavezanca izračuna, odtegne in plača plačnik davka, le ta izračuna davčni odtegljaj na podlagi ugotovljene davčne osnove, davčnih olajšav in davčne stopnje (57. člen ZDavP-2). V 352. in 353. členu ZDavP-2 ureja plačevanje prispevkov za socialno varnost, pri čemer mora zavezanec za plačilo v določenem roku predložiti obračun davčnih odtegljajev davčnemu organu in jih tudi plačati.

Delavec je upravičen zahtevati plačo ali del plače, četudi mu je bil izplačan samo neto znesek brez odvoda in plačila davkov in prispevkov. Na dejstvo, ali so bili davki in prispevki odvedeni in plačani, ni pa mu bila plačana razlika - tj. neto plača, ne vpliva okoliščina, da se del plače ne izplača neposredno delavcu in s tem delom ne more razpolagati.

Tudi za razliko delavec lahko postavi zahtevek, ker lahko preveri, kako je s plačilom njegovih davkov in prispevkov v zvezi z zaposlitvijo, čeprav je njegova vloga pri nadzoru in možnost nadzora pravilnega obračunavanja in plačevanja davkov in (predvsem) prispevkov ter njegova vloga v davčnih postopkih omejena. Na drugi strani se dopolnjuje ter nadgrajuje sistem evidentiranja in nadzora, v katerem ima odločilno vlogo zlasti Finančna uprava Republike Slovenije (FURS), delno pa tudi pokojninski in zdravstveni zavod.³⁴

S teoretičnega vidika gre pri obveznosti delodajalca za zakonsko subrogacijo, tj. prehod pravic in obveznosti od ene osebe na drugo na podlagi zakona. To pomeni, da delodajalec izpolni obveznost, ki je v resnici obveznost delavca. Po ZDavP-2 je delodajalec plačnik, delavec pa zavezanec (57. člen). Kljub temu davčni odtegljaj, ki ni bil odtegnjen, bremeni plačnika davka (četrti odstavek 59. člena ZDavP-2). Ves sistem pravnih sredstev v javnem interesu je zato namenjen prisili delodajalca, da izpolnjuje obveznost iz subrogacije, kar pa vseeno ne izključuje varstva v zasebnem interesu in to varstvo niti z 2. členom, predvsem pa s 50. členom Ustave RS ni ne

³³ Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 22/14 – odl. US, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17, 13/18 – ZJF-H, 36/19, 66/19, 145/20 – odl. US, 203/20 – ZIUPOPĐVE, 39/22 – ZFU-A, 52/22 – odl. US, 87/22 – odl. US, 163/22, 109/23 – odl. US, 131/23 – ZORZFS, 100/24, 40/25 – ZINR in 100/25.

³⁴ VSRS sodba VIII Ips 47/2020, ECLI:SI:VSRS:2021:VIII.IPS.47.2020.

omejeno niti derogirano.³⁵ Zato delavec kot upnik lahko uveljavlja bruto znesek plače s tožbo v delovnem sporu in posledično z izvršbo. V konkretnem primeru je bil zahtevan del plače, ki je bil opredeljen kot bruto prejemek.³⁶

V praksi obstajajo oz. so obstajali izreki, v katerih je še posebej izrecno določena javnopravna obveznost delodajalca. Dostavek v izreku, da mora toženec od prisojenega zneska obračunati in plačati davek ter tožniku izplačati neto znesek, predstavlja konkretizacijo zakonske obveznosti delodajalca, ki pa nastane šele s plačilom po pravnomočnosti sodbe v delovnem sporu. Zato lahko predstavlja le dodatno opozorilo, da mora zavezanec izvršiti zakonsko obveznost obračuna in plačila davka. Zaradi svoje pojasnilne narave sodi napotilo na plačilo davka le v obrazložitev sodne odločbe in še to le v primeru, ko sodišče prisoja denarne zneske, ki so po davčni zakonodaji predmet obdavčitve. V izrek sodbe, ki predstavlja izvršilni naslov in v katerem mora sodišče odločiti o postavljenih tožbenih zahtevkih in v njihovih mejah, pa takšen dostavek ne sodi. Sicer pa v civilni izvršbi delodajalca ni mogoče z denarnimi kaznimi prisiljevati, da izračuna in plača davke in prispevke. Upnik iz izvršilnega naslova je le delavec in ne država ali javni zavodi.

Dolžnost odvesti davke in prispevke za dolžnika delodajalca torej ne sledi iz civilne sodne odločbe, v kateri je dosojen le bruto znesek v korist delavca, temveč iz posebnega zakona. Po drugi strani dosojeni bruto znesek ne pomeni, da mora dolžnik (delodajalec) znesek v celoti plačati neposredno upniku (delavcu), saj mu poseben zakon nalaga direktno plačilo davkov in prispevkov. Tudi Vrhovno sodišče RS je v svoji sodbi, ob sklicevanju na 280. člen OZ, zapisalo, da izrek sodne odločbe, ki se glasi le na plačilo še neizplačanega zneska plače, ne pomeni, da mora biti prisojeni znesek v vsakem primeru plačan neposredno upniku (na njegov račun). Ko delodajalec prejme sodbo, je pravilno, da sam prostovoljno odvede davke in prispevke za delavca. S tem ne prekrši izvršilnega naslova za dosojeni bruto znesek.³⁷ Šele če delodajalec v paricijskem roku ne obračuna ter odvede davkov in prispevkov niti ne plača vsega delavcu, lahko delavec (upnik) predlaga izvršbo in je upravičen za svoj račun predlagati izvršbo za bruto znesek. Res lahko delodajalec še v izvršilnem postopku pokaže sodelovalno pripravljenost in sam izračuna ter odvede davek in prispevke ter razliko plača dolžniku. Če v takem primeru upnik izvršilnega predloga sam ne umakne, ima dolžnik na voljo opozicijski ugovor (8. točka 55. člena ZIZ).

³⁵ Gl. pritrdilno ločeno mnenje Kneza v USRS odločbi U-I-93/15, ECLI:SI:USRS:2017:U.I.93.15.

³⁶ VSRS sodba VIII Ips 47/2020, ECLI:SI:VSRS:2021:VIII.IPS.47.2020.

³⁷ Debelak, 2022, str. 338; VSRS sklep III Ips 313/2015, ECLI:SI:VSRS:2017:III.IPS.313.2015.

Ni pa pravilno, da se delodajalca k obračunu in odvodu davkov in prispevkov prisiljuje v civilni izvršbi s sredstvi nenadomestne izvršbe, na primer z denarno kaznijo.³⁸ Sicer nenadomestne izvršbe izvršilni organ niti ne more opraviti, ne da bi vedel, kakšna je višina in kdaj se javnopravna obveznost šteje za izpolnjeno, ko prisila ni več potrebna. Tudi za to ta rešitev ni ustrezna.

Izvršilnemu sodišču na splošno ni mogoče nalagati ugotavljanja tega, ali je prisojen prejemek obdavčljiv, niti dolžnosti obračuna in odvoda davkov in prispevkov na račun subjektov javnega sektorja, ki niso stranka v postopku, ker bi šlo za dodatno odločanje preko izvršilnega naslova. Niti ZIZ niti drugi zakon sodišču tega ne nalaga. Izvršilno sodišče ne more nase prevzeti odločanja iz pristojnosti matičnih davčno-upravnih organov o tem, ali je delodajalec ob prisojenem prejemku delavcu iz delovnega razmerja ali v zvezi z delovnim razmerjem dolžan obračunati in plačati davke in prispevke oz. od katerih osnov jih je dolžan obračunati in plačati.

Ne glede na povedano se v izvršbi pojavi težava, kadar se dolžnik (delodajalec) izogiba vsakršnemu plačilu. Takrat se mora v izvršbi unovčiti njegovo premoženje in postavi se vprašanje, kako se opravi poplačilo delavcu. Če iz sodbe sledi, da je dolžnik delavcu dolžan plačati bruto znesek, se po načelu formalne legalitete v izvršbi lahko celotni znesek izterja le v korist delavca (upnika). Kljub izplačilu celotnega bruto zneska delavcu v izvršbi, delodajalčeva javnopravna obveznost ne preneha. Zato lahko davčni organ kljub temu izda odločbo o plačilu davkov in prispevkov ter delodajalca v upravni izvršbi prisilno izterja. V takem primeru nastane le obogatitveni zahtevek delodajalca proti delavcu zaradi dvojnega plačila. Zato bi bilo smiselno jasno določiti, da lahko kljub delodajalčevi direktni obveznosti tudi delavec sam odvede davke in prispevke, še zlasti če je kot upnik v izvršbi dobil bruto znesek obveznosti, saj je kot osnovni zavezanec za javnopravne dajatve upravičen le do neto zneska. Sporno je togo stališče, da delavec od pripadajoče plače ne more sam plačevati prispevkov (če delodajalec tega prispevka ne plača), saj ta možnost mora obstajati. Obratno pa to ne pomeni, da bi upravičenci do prispevkov (nosilci zavarovanj) smeli njihovo plačilo zahtevati direktno od delavca, saj le ta v teh razmerjih ni dolžnik.³⁹

³⁸ Takšno je bilo starejše stališče sodne prakse, da gre pri odvodu zakonsko predpisanih dajatev za t. i. nenadomestno dejanje, ki ga lahko opravi le dolžnik (VSL sklep I Ip 3136/2010, ECLI:SI:VSLJ:2011:I.IP.3136.2010).

³⁹ VSRS, sodba VIII Ips 47/2020, ECLI:SI:VSRS:2021:VIII.IPS.47.2020.

Glede denarnih zahtevkov iz naslova plač in drugih osebnih prejemkov iz naslova zaposlitve je ureditev v Nemčiji podobna naši, le bolj podrobna. Davke in prispevke je tam prav tako dolžan plačevati delodajalec. V izvršbi za bruto znesek plače se cel znesek prenese na delavca, izvršilni organ v Nemčiji pa obvesti davčni organ. Če delavec, ki je dobil bruto znesek, ne odvede davka in prispevkov, davčni organ izda odločbo proti delodajalcu in jo tudi izterja. Delodajalec pa lahko od delavca zahteva, da mu vrne znesek, za katerega je bil neupravičeno obogaten (par. 42d nemškega Einkommensteuergesetz-a⁴⁰ (EStG; Zakona o dohodnini)). Delodajalec in delojemalec sta solidarno odgovorna za obveznost plačila davka od plač (tretji odstavek par. 42d EStG), vendar je delojemalec vedno dejanski davčni dolžnik, davčna obveznost pa zapade ob izplačilu plače delojemalcu (drugi odstavek par. 38 EStG). Delodajalec je stranka, ki mora davek odtegniti in odvesti v imenu države. Davčni urad ima tukaj diskrecijsko pravico. Lahko se odloči, ali bo za izterjavo neporavnane davka od plače zahteval regres pri delodajalcu (zaradi njegove odgovornosti) ali pri delojemalcu (kot davčnem dolžniku). To diskrecijsko pravico je treba izvajati »pravilno«, upoštevati je torej treba okoliščine posameznega primera in sprejeti ustrezno odločitev. V praksi bo davčni urad običajno najprej ukrepal zoper delodajalca, saj je bil dolžan odtegniti in nakazati davek ter je odgovoren za neuspeh tega postopka.⁴¹

Če se v delovnem sporu vendarle ne da izogniti odločanju o višini davčnih obveznosti in obveznosti prispevkov, gre za odločitev o predhodnem vprašanju, ki ima matičnost v davčnem postopku.⁴² Ustavno sodišče RS je v konkretnem primeru odločanja o višini davčnega odtegljaja presoјalo, kateri davčni predpisi so odločilni, in se opredelilo za metodo povprečenja.⁴³

9 Sodbe v socialnih sporih

To področje je v tem poglavju monografije omenjeno le zaradi razmejitve od delovnih sodišč. Socialno sodišče je pristojno za odločanje v sporih na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja

⁴⁰ Einkommensteuergesetz in der Fassung der Bekanntmachung z dne 8. oktober 2009 (BGBl. I S. 3366, 3862), nazadnje spremenjen par. 1 dne 14. julija 2025 (BGBl. 2025 I Nr. 161).

⁴¹ Goebel, Zwangsvollstreckung im Kontext einer Kündigung, Zwangsvollstreckung aus einem Bruttolohnittel, <https://www.haufe.de/id/beitrag/36-zwangsvollstreckung-im-kontext-einer-kuendigung-2-zwangsvollstreckung-aus-einem-bruttolohnittel-H116208252.html> (obiskano: 20. 2. 2026).

⁴² VS RS sodba II Ips 39/2021, ECLI:SI:VSRS:2021:ILIPS.39.2021; sodnik Kerševan v ločenem mnenju opozarja na težave sodnega odločanja o upravnem predhodnem vprašanju.

⁴³ USRS odločba Up-531/21-22, ECLI:SI:USRS:2024:Up.531.21.

za dolgotrajno oskrbo, starševskega varstva in družinskih prejemkov, socialnih prejemkov in v drugih socialnih sporih, za katere tako določa zakon (7. člen ZDSS-1). Razumevanje delovanja delovnih in socialnih sodišč zahteva poznavanje nianse med sodbami socialnega oddelka in sodbami v oddelku za individualne in kolektivne delovne spore. Čeprav oba oddelka v Ljubljani delujeta v istem posloplju, se njihova temeljna narava in cilji bistveno razlikujejo.

V socialnih sporih sodišče presoja pravilnost in zakonitost izpodbijanih upravnih aktov (npr. odločb Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje). Zato so sodbe v prvi vrsti ugotovitvene ali oblikovalne. Če pa vsebujejo dajatveni izrek, so tudi izvršljive. Na primer, Delovno in socialno sodišče – socialni oddelek je delno ugodilo tožbenemu zahtevku. Odpravilo je odločbi, s katerima je tožena stranka dokončno odločila, da se zavarovancu, delovnemu invalidu I. kategorije invalidnosti z 21. 11. 2006 ustavi izplačevanje nadomestila zaradi manjše plače na drugem ustreznem delu. Razsodilo je, da se tožniku izplačevanje nadomestila zaradi manjše plače na drugem ustreznem delu ustavi z 12. 6. 2007. V 3. točki izreka je toženi stranki naložilo, da tožniku izplača že zapadle zneske nadomestila, od zapadlih zneskov pa tudi zakonske zamudne obresti. Toženi stranki je tudi naložilo, da tožniku povrne stroške postopka.⁴⁴

Socialni spor je spor polne jurisdikcije o zakonitosti izpodbijanih upravnih aktov (drugi odstavek 81. člena v povezavi s prvim odstavkom 82. člena ZDSS-1), ki za razliko od klasičnega upravnega spora ne temelji na kasacijskem sistemu, v katerem se nezakonite odločbe praviloma le odpravi, redkeje pa se o stvari vsebinsko odloči. Odločanje o pravici, obveznosti in pravni koristi po odpravi izpodbijanega upravnega akta tožene stranke ZDSS-1 se predvideva kot pravilo.

10 Zaključek

Sodbe v delovnih sporih so v veliki meri osredotočene na individualne pravice in obveznosti, ki izhajajo iz delovnega razmerja. Ti spori obravnavajo kršitve pogodb, odškodnine, zakonitost odpovedi in druge pravice med delavcem in delodajalcem, kjer je v ospredju reševanje konflikta na podlagi določb delovnega prava.

⁴⁴ ECLI:SI:VDSS:2011:PSP.365.2011.

Po drugi strani sodbe socialnega oddelka segajo v področje socialne varnosti in javnega interesa. Tukaj sodišče odloča o pravicah iz invalidskega, pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja ter socialnega varstva, kjer je cilj zagotoviti posameznikom ustavno zagotovljeno raven socialne varnosti. Poudarek ni toliko na reševanju medsebojnih konfliktov, temveč na pregledovanju in potrjevanju odločitev upravnih organov (npr. ZPIZ, ZZZS) glede na veljavne predpise in medicinsko dokumentacijo.

Ob upoštevanju narave teh razlik je treba poudariti, da je v tem poglavju o izvršilnem naslovu poudarek na sodbah v individualnih delovnih sporih o denarnih terjatvah. Razlog za to leži v pogostosti in specifični kompleksnosti denarnih obveznosti v delovnem pravu, kot so neizplačane plače, odškodnine, regres in dodatki. Delovni spori namreč generirajo veliko zahtevkov za plačilo, ki so v praksi posebej obremenjujoči in zahtevajo poglobljeno razlago pogodbenih in zakonskih določil.

Delovna sodišča z dajatvenim izrekom odločajo le o obveznosti plačila bruto plače oz. drugih prejemkov iz delovnega razmerja, ne pa tudi o obveznosti ali celo višini obveznosti plačila davkov in prispevkov, ker za to niso pristojna, razen v primeru odločanja o predhodnem vprašanju. Izvršilno sodišče se s plačilom davkov in prispevkov prav tako ne ukvarja, ker za to ni pristojno. V primerih delodajalčevega izmikanja vsakršni izpolnitvi, ko niti v izvršbi sam ne obračuna in odvede davkov in prispevkov, se po načelu formalne legalitete prisilno izterja celotni bruto znesek v korist delavca (upnika). Kljub temu pa delodajalčeva javna obveznost ne ugasne in jo davčni organ od njega vseeno lahko prisilno izterja, s čemer delodajalec pridobi obogatitveni zahtevek do delavca.

Ugotoviti je treba, da je za izvršilnega sodnika, ki izvršuje sodbo v delovnem sporu, ključnega pomena, da se terjatev določena v izreku sodbe dovolj določena, da jo je mogoče izvršiti brez dodatnega odločanja. Izjema so izrecna pooblastila v ZIZ, da lahko izvršilno sodišče izda dodatni izvršilni naslov, kot je to pri vrnitvi delavca na delo, ko se hkrati odloči o nadomestilu plače (233. člen ZIZ). V izvršbi namreč tudi na obravnavanem področju velja načelo formalne legalitete.

Literatura

Cvetko A., Galič A., Kralj K., Novak J. (2005) *Zakon o delovnih in socialnih sodiščih s komentarjem* (Ljubljana: GV Založba).

- Debelak, M. (2022) Novejša sodna praksa Vrhovnega sodišča RS v zvezi z denarnimi zahtevki, Delavci in delodajalci, 2-3, strani 329–362.
- Galič, A. v Šturm, L. (ur.) (2011) Komentar Ustave republike Slovenije (Kranj: Fakulteta za državne in evropske študije).
- Galič, A. v Ude, L., Galič, A. (ur.) (2010) Pravdni postopek, zakon s komentarjem (Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije).
- Goebel, F. M. (2025) Zwangsvollstreckung im Kontext einer Kündigung, Zwangsvollstreckung aus einem Bruttolohnittel, <https://www.haufe.de/id/beitrag/36-zwangsvollstreckung-im-kontext-einer-kuendigung-2-zwangsvollstreckung-aus-einem-bruttolohnittel-HI16208252.html> (obiskano: 20. 2. 2026).
- Juhart, J. (1961) Civilno procesno pravo FLR Jugoslavije (Ljubljana: Univerzitetna založba).
- Pavčnik, T. (2015) Koncept in argumentacija sodne odločbe, Pravosodni bilten, 36(3), strani 141–150.
- Rechberger, H. W., Simotta, A. D. (2009) Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts: Erkenntnisverfahren (Dunaj: MANZ'sche).
- Rijavec, V. v Rijavec, V., Kennett, W., Keresteš, T., Ivanc, T. (ur.) (2024) Diversity of Enforcement Titles in the EU (Cham: Springer).
- Triva, S. (1972) Građansko procesno pravo (Zagreb: Narodne novine).
- Ude, L. (2002) Civilno procesno pravo (Ljubljana: Uradni list RS).

Summary

Labour and Social Courts deal with some of the most sensitive and crucial aspects of individuals' lives – from labour disputes to social matters. Therefore, the swift and effective enforcement of the rights established in the judgements of these courts is essential for safeguarding employees' rights. In the initial section, the author addresses the origins and categories of enforcement titles in general terms, oriented to the specific nature and focus of these particular disputes. Central to this analysis is the concept of enforceability, a fundamental legal effect that upgrades a judicial decision from a mere declaratory statement of rights to an executory instrument. Enforceability ensures that a court's determination of a legal relationship is transformed into a concrete obligation, susceptible to state-sanctioned coercion.

The condemnatory decisions (judgements for performance) of the Labour and Social Courts are enforceable in civil enforcement proceedings if they are final and if the deadline for voluntary fulfillment of obligations has expired.

Besides placing the labour court judgements within the system of enforcement titles, the main focus of the contribution is to examine the issues of the operative part (tenor) of the judgements on monetary claims in individual labour disputes. It is within this specific segment of the judicial act that the issues are most expressed, as the judgement shall be executed precisely as laid down in its ruling. Therefore, the court in the enforcement procedure is bound by the exact and sufficiently determined content of operative part/ruling of the enforcement title (the principle of formal legality). An exception is created by Article 233 of the Enforcement and Security Act (ZIZ). In proceedings for the return of an employee to work, the enforcement court is, however, empowered to specify the open enforcement title and adjudicate on its own upon the employee's motion for the payment of wage compensation, thereby consolidating the protection of the creditor's economic interests within the enforcement stage.

Otherwise, the wording of the judgement's operative part towards greater specificity of monetary enforcement titles is now a demand in court practice.

A past example of an incorrect, indefinite ruling, unsuitable for enforcement, is the case where the defendant is obliged to pay the plaintiff the difference in salary between the 49th and 51st salary grades for a certain period, etc. Furthermore, controversial were rulings in which the employer's public law obligation to pay taxes was expressly ordered by the civil court. Such was the provision in the ruling that the defendant-employer must calculate and pay tax from the awarded amount and pay the plaintiff

the net amount. This additional order does not belong in the operative part of the judgement, in which the court must rule within the limits of the relief sought. The court in enforcement proceedings cannot be compelled to decide whether an obligation is subject to tax, or even less to calculate and remit taxes and contributions to the state authorities, which are not parties to the proceedings. Such a decision would exceed the scope of the enforceable title and the jurisdiction of the court. Consequently, the Supreme Court introduced the unified statement that the enforcement title must award a gross amount; nevertheless, the judgement debtor (the employer) remains entitled within the enforcement process to withhold and remit the applicable taxes and contributions to the authorities, paying only the residual net balance to the judgement creditor (the employee). However, in the absence of such an employer's voluntary fulfillment, the entire gross claim is subject to compulsory enforcement in favor of the employee. The employee nevertheless remains burdened with direct tax and contribution liabilities.

